

BARLANGVILÁG

NÉPSZERŰ BARLANGTANI FOLYÓIRAT

SZERKESZTI:

1939

KADIC OTTOKÁR

IX. KÖTET

1939. evf.

4. FÜZET

MEGJELENIK NÉGYSZER ÉVENKÉNT

ELŐFIZETÉSI ÁR EGY ÉVRE 3 P—EGY FÜZET ÁRA 1 P

KIADJA:

A MAGYAR BARLANGKUTATÓ TÁRSULAT
BUDAPEST, 1940. JANUÁR.

K. 1-3

Barlangkutató egyesületek közleményei.	89
Das Leben unter der Peskóhöhle. Von: <i>Th. Kadic.</i>	92
1549—1939. Von: <i>M. Mottl.</i>	93
Gesetzliche Regelung des ungarischen Höhlenwesens. Von: <i>O. Kadic.</i>	93

Budapest székesfőváros legújabb természeti és történeti látványossága
a Magyar Barlangkutató Társulat kezelésében levő

VÁRHEGYI BARLANG

Szentháromság-utcai szakasza.

Bejárat az I. kerületi előjáróság udvarából (I., Szentháromság utca 2.)

Megtekinthető szakszerű vezetés mellett minden **csütörtök, szombat** és **vasárnap** egész napon át. **Más napokon** a kerületi előjáróság portása mutatja be a barlangot. **Csoportos látogatásokat** legcélszerűbb három nappal előbb titkári hivatalunknál bejelenteni. (I., Szentháromság-tér 8. Telefon: Kadic 155—064).

Belépődíj: 50 fill. Katonák, turisták, cserkészek és leventék belépődíja 30 fill. Tanulójegy: 20 fill. Iskolák csoportos látogatása alkalmával a tanulójegy díja 10 fill.

Tagjainknak és előfizetőinknek melegen ajánljuk a Magyarh. Földtani Társulat népszerű folyóiratát, a

Földtani Értésítőt,

mely barlangvonatkozású közleményeket is hoz. — Előfizetési ára egy évre 2.— P. Megrendelhető: Budapest, XI., Műegyetem.

A Magyar Barlangkutató Társulat titkári hivatala és a „Barlangvilág” szerkesztősége: Budapest, I., Szentháromság-utca 2. sz. alatt van, ahová mindennemű levelezés címzendő.

TARTALOM.

	<i>Oldal</i>
<i>Pápa M.</i> : Barlangkutató és barlangvédelem a természetvédelmi törvényben — — — — —	1
<i>Kadic O.</i> : Mit kell tudnunk a barlangokról? — — — —	6
<i>Cholnoky J.</i> : A mészkővidékek arculata — — — —	41
<i>Kadic O.</i> : A magyar barlangkutató állása az 1938. évben —	53
<i>Kadicné.</i> : Élet a Peskő-barlang alatt — — — — —	69
<i>Mottl M.</i> : 1549—1939 — — — — —	76
<i>Kadic O.</i> : A hazai barlangügy törvényes rendezése — — —	80
Barlangkutató egyesületek közleményei — — —	32, 58, 89

INHALT.

	<i>Seite</i>
<i>Pápa M.</i> : Höhlenforschung und Höhlenschutz im Rahmen des Naturschutzgesetzes — — — — —	38
<i>Cholnoky E.</i> : Landschaftsbild der Kalksteingebiete — — —	63
<i>Kadic O.</i> : Stand der ungarischen Höhlenforschung im Jahre 1938 — — — — —	64
<i>Kadic Th.</i> : Das Leben unter der Pesköhöhle — — — —	92
<i>Mottl M.</i> : 1549—1939 — — — — —	93
<i>Kadic O.</i> : Gesetzliche Regelung des ungarischen Höhlenwesens	93

BARLANGVILÁG

IX. K Ö T E T

1 9 3 9,

4. F Ü Z E T

ÉLET A PESKŐ-BARLANG ALATT.

Írta: *Dr. Kadic Ottokárné.*

A barlangok kutatása, de különösen azok feltárása, nemcsak rejtelmet, magában foglaló izgalmas, sokszor egészen váratlan meglepetéseket hozó tudományos törekvés, hanem egészséges, kedves és vadregényes foglalkozás.

A Szeleta-barlangban, a Puszkaporosi kőfülkében, a Herman-barlangban, a Búdapestben, a csákvári Esterházy-barlangban, a cserépfalui Mussolini-barlangban, a felsőtárkányi sziklaüregekben s végül a Peskő-barlangban sok éven át végzett ásatások mind külön-külön nemcsak férjemnek, a kutatónak, hanem nekem is, aki ezekben a kutatásokban résztvettem és segédkeztem, felejthetetlen élmények voltak; életünk legszebb emlékei közé tartoznak.

Hő és régi vágyunk volt egyszer ismét a Peskő-barlangban ásatni. Több évi szünetelés után e nyáron végre alkalom nyílott, hogy az 1934. évben végzett rendszeres ásatást a Peskő-barlangban folytassuk.

Július hó elején angóra cicánkkal autóbuszon Felsőtárkányra, a Bükk-hegységnek tájképileg egyik legszebb vidékére utaztunk. Itt ölelkezik az Eger felől jövő dombság a magasabb hegységgel, innen tovább már mindenütt a tulajdonképeni Büköt érzük el. A tárkányi völgy ezen a helyen medenceszerűen kiszélesedik s ebből a medencéből több nagyobb völgy nyúlik az el-karsztosodott hegység felé.

Felsőtárkányhoz kedves emlékek fűződnek, itt laktunk három hónapig, amikor férjem 1933-ban a tárkányi barlangokat kutatta. A sziklaforrás vendéglőt és környékét a tóval, forrással és szorossal mint jólismert kedves helyeket üdvözlöttük. Ebéd után a közben megérkezett három egri munkással lóréra ültünk s a Hideg-völgyön át végig robogtunk a falerakodó állomásig, innen tovább pedig a Peskő völgyben ökrös szekéren tettük meg az utat a peskői vadászházig. Különös érzés fogott el bennünket, amikor a fővárosi zajos, gondoktól terhes életet magunk mögött hagyva, ezen az egyszerű közlekedési eszközökön továbbutazva, egy boldogabb, tisztultabb világ, az őstermészet felé indultunk.

A Hideg-völgy alsó kiszélesedett szakaszát elhagyva, a völgy összeszűkül s ebben az alakban mindvégig számos kanyarulatban, fiatal erdővel benőtt bércek között haladunk célunk felé. A táj képe minden egyes kanyarulatnál változik, minden lépésnél új, eddig rejtett szépségek tárulnak szemünk elé. A bérces táj háttérében látjuk a karsztos hegység meredek lejtőjét a peskői és tarkói sziklavonulattal. A esobogó Peskő-patak hol jobb, hol baloldalt útunkon hűségeesen kísér. Útközben vékonylábú özikékkel találkoztunk, amint ugrálva felnéznek a kék ég végtelenségébe, ha azután észrevettek bennünket, mozdulatlanul felénk néztek s a hegyoldal bokrai között eltűntek.

1. kép. A Peskő tájképe; alul a ház, mögötte az őserdő, fent a sziklavonulat, amelyben a barlang van. Fényk. *Hajdu I.* 1934.

A Peskő-völgyben végighúzódó gidres-gödrös erdei kocsin dőcögő ökrösszekér lassú haladása végtelen hosszúnak látszott. A völgy minden nagyobb kanyarulatánál epedve vártuk, hogy mikor látjuk meg a kedves vadászlak épületét. Végre, egy azóta letarolt erdő rész tisztásának a végén, a megmaradt őserdő szélén csillantak meg a Peskő-ház fehér falai. Ellehet képzelni, milyen érzés fogott el bennünket, mikor a Bükk-hegység legelgyóttabb zugába, az érseki kis vadászlakhoz értünk.

A kocsiról leszállva körülnéztünk, mindent a régi állapotban találtunk. Az épületen semmi változás, éppen csak a környezetét hanyagolták el, udvarát esallán és dudva nőtte be, másik oldalát az itt tanyázott erdei munkásoktól hátrahagyott galyak, rothadó szalma és egyéb szemét éktelenítette. Az erdővágás dacára megmaradt a vadászlak mögött elterülő őserdő az égbemeredő hatalmas gyertyánfával, mely alatt asztalunk állott s ahol lebonyolítottuk nappali életünket. A gyertyánfától néhány lépésnyire lejjebb ott csobog a Peskő-csermely régi vídámsággal, s még lejjebb a völgyben, a patak medre mellett, fakad az alsó Peskő-forrás üdítő vize.

Jó ideig meghatottan álltunk e kedves kis ház előtt, régi emlékek ébredésének hatása alatt. Másnap megleptem férjemet e hatások sugallata folytán született, a Peskőháznak szentelt következő verssel:

*Eljöttünk mi újra kedves Peskőháza,
Hogy a szívünk ujjong, azt az Isten látja.
Tereád gondoltunk éveken keresztül,
Lelkünkbe vagy vésvé felejthetetlenül.*

*Sok idő mulott el azóta, hogy láttunk;
Annak terhe, súlya meg is látszik rajtunk.
Te pedig itt állasz, talán úgy mint régen,
Csak lakókat cserélsz nyáron is, meg télen.*

*Aki csak egyszer jön, legyen az bárki is,
Tudom visszagondól tereád százszor is.
De ha mi elmegyünk, talán nemsokára,
Úgy búcsúznak tőled: a viszontlátásra!*

Megesattant a ház ajtajának berozsdásodott nagy zára s megnyílt az épület első szobája egyszerű berendezésével. Az ajtóval szemben, a sarokban ott áll régi helyén a némileg kijavított tűzhely, a szoba túlsó két sarkában foglal helyet egy-egy deszkából összeszögezett ágy szalmazsákkal, durva pokróccal letakarva, a szabadon maradt falak mellett áll egy hosszú kecskelábú asztal, ugyanolyan hosszú padokkal. Mindjárt el is határoztuk, hogy ez a konyhának minősíthető helyiség lesz a velünk jött három egri munkásnak a tanyája.

Innen ajtó nyílik egy ugyanolyan nagy második szobába, hasonló berendezéssel. Az egyik sarokban áll még egy állványféle, rajta kisebb-nagyobb mozdótál, vödör, vizeskanesó és egy-néhány pohár. Ez lett a mi szobánk.

Nem mondható soknak a Peskő-ház berendezése, s mivel magunkkal egy-két takarón, lepedőn és kisvankoson kívül alig hoztunk valamit, mások szemében esetleg kétséges lett volna, hogy a kényelemhez szokott fővárosi ember miképen fog ezen a

helyen egy teljes hónapig lakni. Mi azonban, akik egyszer már itt tanyáztunk, tudtuk, hogy ez a kevés is elég az itteni egyszerű élet-hez. A peskői vadászok legjobb bizonyítéka annak, hogy az igazi holdogsághoz milyen kevés kell.

A megejtett szemle után munkásaink azonnal munkához láttak: kitárták az ablakokat, rögtönzött seprűkkel kitakarították a szobákat, felfrisítették a szalmazsákokat; az egyik munkás kapát fogott és a felburjánzott dudvától megtisztította a ház elejét, a két másik munkás pedig eltakarította a ház körül összegyűlt szemetet. Még csak az egyik asztalt és padot kellett régi helyére, a gyertyánfa alá helyezni, hogy Peskőházán a teljes rend és lakhatóság helyreálljon.

2. kép. A Peskő ház előtt. Előtérben a nagy gyertyánfa az asztallal.
Fényk. *Hajdu* 1. 1934.

Az első éjszaka egy kis kalandozással telt el; hol itt, hol ott egérrágás zavarta meg álmunkat. No de ezen azonnal segített a nem hiába magunkkal hozott angóracica. Maca azonnal akcióba lépett s néhány perc leforgása alatt ágyunkra hozta az első követ, nagy erdei egeret. Öröm volt nézni azt a büszke kis állatot a szájában vergődő egérrel; olyan volt az arckifejezése, mintha ezzel a jelenettel azt akarta volna bebizonyítani, hogy tizenöt éves

matuzsálemi koránál fogva sem hagyta el legfőbb macskaerényeit. Nehány nap múlva a ház és környéke teljesen megtisztult a sok egértől. Maca megtette kötelességét!

A többszörös egérvadászattal megzavart első éjszakánk után verőfényes hajnalra ébredtünk. Férjem már régen ébren volt, boldogan gondolt a Peskő-barlang közeli viszontlátására. Az első reggeli teendők elvégzése után munkásaival máris elindult, hogy a Peskőben megkezdjék a régóta sóvárgott ásatást. A Peskő-völgy felső szakaszában, csörgedező csermely mellett haladó gyönyörű völgy végén van a jól ismert felső Peskő-forrás, innen őserdőben a meredek hegyoldalon szerpentinútak vezetnek a Peskő-barlanghoz.

Közvetlenül a barlang bejárata alatt sziklák közé rakott kőlépcsőkön megyünk fel a régebbi ásatások alkalmával kihordott anyaggal feltöltött góretérre. Ez egyszersmind a hegység legszebb pontja, ahonnan áttekinthető az egész egeri Bükk. Gyönyörű kilátás! A tenger színe fölött kb. 800 m-nyire vagyunk. Lábaik alatt fekszik az erdős hegyvidék, a völgynek mély bevágásaival. Tárkánynál a hegység részben dombokká laposodik s ezek egészen Egerig húzódnak, ezen túl pedig a sík Alföldbe olvadnak. Mögöttünk nagy sziklafalak merednek az ég felé, melyek alatt tántog a barlang hatalmas nyílása.

Az idei ásatásoknál nem a régi gárda tagjai szerepeltek, hanem egészen új munkások jöttek Egerből, nevezetesen Miklós, a szakács és üveges, Guszti, az uriszabó és Jancsi, a kereskedelemiskolai tanuló. Némi aggodalommal fogadtuk a korban is nagyon eltérő, három munkaerő leendő közreműködését, aggodalmunk azonban hamarosan szertefoszlott, amikor néhány munkanap után láttuk, hogy a jelentkezett három egeri munkás, semmiben sem maradt mögötte a régi gárdának. Hiába, az aki egyszer megízleli a barlangkutató munka és élet gyönyöreit, az ezért a munkáért csak lelkesedni tud.

A barlangban folyó munka napi befejezése után a kutatók még a délután derekán, lejöttek a peskőházi tanyához, ahol kellő mosakodás és átöltözködés után sorra került a főzés és a jól megérdemelt estebéd elfogyasztása. A munka azonban itt sem szünetelt egészen szürkületig. Vaesora után, ugyanis, a gyűjtött esontok, cserepek és egyéb aznap talált régiségek megmosatására, valamint a korábban gyűjtött, jól megszáradt, összeraggasztott és kikészített tárgyak rendezésére és leltározására került a sor. Csak ezután, a teljes sötétség beálltával kezdődött a tulajdonképpeni pihenés. Mivel az idei nyári esték a Bükkben hűvösek voltak, a munkások tüzet raktak s az egész társaság lefekvésig beszélgetéssel itt töltötte estéjét; a tűz nemcsak melegített, hanem világított is.

Ahogy itt a tűz körül ülünk, önkénytelenül is a peskői ősember élete rajzolódik szemeim elé. A barlangban eddig kiásott régiségekből és állati esontokból elég tisztán rekonstruálhatjuk

magunknak azt az életet, mely az ősember korában a Peskő-barlangban és annak környékén lejátszódott. A begyűjtött állati és növényi maradványokból mindenk előtt biztosan tudjuk, hogy abban az időben örökös tél volt. A lombos peskői őserdő helyét fenyvesek foglalták el, az őzikék, szarvasok és vaddisznók mellett ezt a vidéket még a barlangi medve, a hiéna és az oroszlán is benépesítette. Ezekre vadászott az ősember, ezekkel a nagy ragadozókkal kellett neki megküzdenie a barlang uralmáért.

A barlang talajából gyűjtött faszénmaradványokból tudjuk továbbá azt is, hogy az akkori ember már ismerte a tüzet, a tűz mellett ülve pattintgatta tüzkőből azokat a hosszúra nyúló lapos

3. kép. A Peskő-barlang belseje az 1939. évi ásatás állapotában.
Fényk. Hajdu I. 1939.

kőeszközöket, amelyeket a tudomány orinyák pengének nevez. A tüzkődarabból egy másik hasonló kődarabbal addig ütögette le a szilánkokat, míg vékony, hosszú töredékeket kapott, ezeknek a szélét tovább ütögette olyképen, hogy kicsorbultak.

A Peskő-barlang alján a letűnt nyár folyamán, messze a főváros zajától, gond nélkül boldogan eltöltött egy hónapi élet képét még a következő strófákba is foglaltam:

Folyik a nagy munka a Peskő-barlangban,
 Örül a professzor, hogy most újra itt van,
 Beosztja a talajt egynéhány négyszögre,
 Mozog a mérőléc bizony nagy septibe.
 No fiúk, most szépen ki-ki a helyére,
 Forgassuk a földet a tudomány kedvére!
 Jön elő medvecsont, rénszarvas is szépen,
 Csak épp a paleolit bizony nagyon gyéren.

Amde még messze van júliusnak vége,
 Szörnyű nagy kedve van egy orinyák pengére.
 Az orinyák pengének nagy volt a keletje,
 Szerszámját az ősember a mennyekbe vitte.
 Dolgozik a kapa, no meg az ásó is,
 Fordul a talicska napjában százszor is.
 Így dolgoznak ők mind nagy egyetértésben,
 Amíg csak este lesz s haza mennek szépen.

Itt a Peskőházban, itt sem pihen senki,
 Most lesz az estebéd, forog hát mindenki.
 Előjön krumpli, gomba, meg szalonna,
 Nem is marad éhen sem apraja, sem nagyja.
 Ha aztán kiürül bogrács, tányér, csajka,
 Szomjukat önékik a forrásvize oltja.
 Amott a kis patak, vize szint' oly tiszta,
 Messziről az őz is idejön és issza.

Nini Maca cica most áll éppen lesbe,
 Feni fehér fogát egy kövér egérre.
 Ha aztán nem akad egér a horgára,
 Befelé somfordál s búsul bánatába.
 Mosolyog mindenki megbékélt víg arccal,
 Megvan elégedve a napi munkával.
 Kigyullad a galy is, ropog a száraz fa,
 Ez a barlangkutatók utolsó munkája.

Öten ülnek körül a lobogó tüzet,
 Mesélnek egymásnak gyönyörű meséket.
 Legtöbb érdekeset köztük Miklós tudja,
 Csöndes humorával sorra mind elmondja:
 Volt egy tisztelendő városnak főpapja,
 Fösvény volt, fukar volt az ebadtája.
 Ha vacsorát adott és hogy azt behozza,
 Nem evett, nem ivett, két hétig koplalta.

*Nagyokat nevet rajt' Guszti a tüzmester,
Bökdösi a tüzet a botja végével.
A professzor úr is hallgatja csendesen,
Közben a barlangot forgatja eszében.
Jancsi a nagy gyerek el van ám foglalva,
Cigarettaít ő szaporán sodorja;
Érzi, hogy nagy fiú, tizenhat éves ma,
No meg aztán nincs is itt az édesanyja.*

*A háznak asszonya örül a szép estnek,
Zöldgaly a kezében, szunyogokat kerget.
Egész nap ott forog a gyertyánfa alatt,
Mossa, válogatja a gyűjtött csontokat.
Most elmond egy mesét a szép Peskőházról,
Egy délceg vadászról, s egy csinos asszonyról.
Szerették ők egymást forró szerelemmel,
Zálogát szent frigyüknek itt temették el.*

*Igy borul reájuk lassan az alkonyat,
Kialszik a láng is, csak parázs marad.
Repdes a denevér, megszólal a bagoly,
Egen a holdvilág s a csillag bujdokol.
És ha már közeleg este kilenc óra,
Bemennek szép csendben a Peskőházba,
Az ágyuk megvetve, fejük alatt szalma,
Fohással ajkukon térnek nyugovóra.*

1549 – 1939.

Írta: *Mottl Mária dr.*

A látogatók, akik ma lemennek a Várhegyi-barlangba, legnagyobbrészt megcsodálják a kiállított mammut, orrszarvú, ló, barlangimedve, stb.-csontokat, több-kevesebb érdeklődéssel elolvassák a feliratokat, magyarázatokat is, túlnyomórészt azonban megkönnyebbülten lélekeznek fel, amint a Szentháromság-utca kopott, de biztos kövezetét a talpuk alatt érzik és már egyáltalán nem gondolnak arra, hogy sokszor milyen nagyon hosszú az út, amíg egy-egy őszállati csont eljut odáig, — egy rendezett múzeum tussfeliratos táblájáig.

Akadnak elvértve azután olyanok is, akik még sokáig gondolnak a láttottakra, pilanatra talán át is villan agyukon a kuta-

tás vágya régmúlt idők emlékei után és akiknek agya egy-egy esontdarab köré többé-kevésbé egyéni színezetű misztikus mesét sző. A modern élet szürke robotjában azonban csakhamar kifakul a mese az agytekevények közül.

Pedig amit ma tudományos adatok alapján a jégkorszakról, annak állat- és növényvilágáról, kőiparairól és éghajlatáról tudunk, nagyrészt már ott gyökeredzik sok-sok ilyen régi misztikus mese mélyén. A mesék már régesrég kifakultak, de megmaradt, kihámozódott, realizálódott belőlük a valóságnak egy-egy láncszeme, amelyeknek hosszú sora lassan logikus egésszé olvadt.

A középkor embere sokkal telítettebb volt babonával, félmegismerésekkel, semhogy tudatosan nézhette volna a természetet és magyarázta volna annak rejtélyeit. Csak itt-ott olvasunk arról, hogy egy-egy széleslátókörűbb, tisztultabb elme merészen a régmúlt idők felé is fordítja a figyelmet. Nagyon vékony, de égő-vörös fonálként húzódik végig ezeknek sora a természettudományok történetén. Imbolygó fáklafények voltak, akiknek összessége végre is annyira bevilágította a Tudomány Csarnokának egy egészen sötét zugát, hogy lassanként oda is fordult figyelem.

Az első hazánkra vonatkozó barlangi adatokat *Werner Gy.* „De admirandis Hungariae aquis hypomnematium” c.; könyvében találjuk, tehát nem sokkal azután, hogy *Leonardo da Vinci* és *Fracastoro* (1517) a kőületeket elsőízben értelmezik helyesen. Amíg az 1700-as években Oroszországban a szentpétervári expedíció már az első mammothullát ássa ki és az őslénytan két lelkes nagymestere: *Blumenbach* és *Pallas* már a pleisztocén nagyemléseit írják le, addig nálunk ebből az időből *Klein M.* feljegyzésein (*Sammlung merkwürdiger Naturseltenheiten des Königreichs Ungarn*. Pozsony 1778) kívül semmi említésreméltóbb adat nem ismeretes.

Ha arra gondolunk, hogy pl. a mammutesontokat még a XVIII. sz.-ban is óriások esontjainak nézték, hogy az ósállati esontokat porrá törve bűvös gyógyszerül használták, hogy a sárkány-mondák és özönvíz-legendák is milyen hosszú ideig éltek az emberek lelkében és hogy a nagyméretű fosszilis esontokat hazánkban sokáig még *Toldy Miklós* esontjainak is tartották, — akkor látjuk csak igazán, hogy milyen hosszú időbe telt, míg a mondából-babonából tudomány lett.

Az 1800-as évek elején végre hazánkban is tartósabb érdeklődés ébredt a földtörténeti múlt emlékei iránt. Amíg Nyugaton *Lamarck* és *Cuvier* tanai ejtik lázba a tudományos világot, addig nálunk *Tanárky M.* 1814-ben a Funátsai-barlangban kutat, *Vass Imre* pedig 1821-ben az Aggteleki-barlang felmérésébe kezd. E század második felében, amikor az őslénytan lassan a geológia szükséges és mind fontosabb segédtudományává válik, fokozatosan eltűnik a palaeontologia köré vont misztikum-gyűrű és ez a tudomány is elindul a haladás irányított, biztos útján. *Majláth B.*, *Nyáry J.* kutatásai után részben magánemberek, részben hivatalos

személyek gyűjtik hazánkban a mult emlékeit és amikor *Herman Ottó* természetrajongó egyéniségének egész súlyával bebizonyítja, hogy a miskolci leletek valóban ősember kezétől megmunkáltak, — mint a quartárkutatásnak egy ágazata, alapját veti hazánkban is a rendszeres, tudományos barlangkutatás, amely többé már nem egyéni kíváncsiság vagy laikus gyűjtési hóbort, hanem komoly tudomány.

Nem egészen 40 év alatt szinte explozivan fejlődött a magyar barlangkutatás és ma már ott tartunk, hogy a *Herman O.*, *Kadic O.*, *Hillebrand J.*, *Éhik Gy.*, *Kormos T.* és mások kutatásaiban gyökeredző adathalmazokat biztos keretbe foglalhatjuk össze. Sőt bátran mondhatjuk, hogy a hazai barlangkutatás józan adatai már eddig is több, biztosabb támpontot szolgáltatott a hazai quartárkutatásnak, mint bármelyik másik segédtudomány. Mert túlnyomóan barlangi leletek alapján nyertünk összefüggő képet a hazai pleisztocén állatvilágáról, növényzetéről, emberfajairól és kulturájáról. A *Hollendonner* megindította ősnövényi vizsgálatok segítségével pedig a jégkorszak folyamán végbement éghajlatingadozásokról is egyre tisztább fogalmaink vannak.

A magyar barlang- és őslénykutatás szilárdan áll ma abban a forgatagban, amit az újabb, mind több és több eljegesedést számoló elméletek előidéztek. Adatait nem becsüli túl, de nem is értékeli le. Tisztában van azzal, hogy hazánk mint periglaciális terület sokkal inkább lehet nagyvonalú, reális elgondolások alapja, mint a glaciális gócpontok, ahol a finom nuanceok halmazától elhomályosodik a keret. Viszont mind világosabban látjuk azt is, hogy barlangjaink kutatása csak a pleisztocén második felére szolgáltat adatokat, egész egyszerűen azért, mert az acheuléon és chelléen leletei már nem a barlangi üledékekhez, hanem a nagy folyótérasszok kavics-homok lerakódásaihoz kötöttek. Így van ez Franciaországban, Németországban és nagy kiterjedésű kavics-takaróink kutatásakor majd hazánkban is hasonló eredményekre jutunk.

Ezért van az, hogy moustériennél régibb leleteket barlangjainkban mindeddig nem találtunk, holott azokban különben valamennyi jégkorszaki kőipar emlékei gazdagon fennmaradtak.

A Subalyuk még déli jellegű javamoustérienjétől a Kiskevélyi-barlang és a Pilisszántói-kőfülke arktikus magdalenienjéig barlangjaink összefüggő adatsort szolgáltatottak. Ha mint közép-utat a *Penck-Brückner* klasszikus négyes beosztást vesszük alapul, úgy azt kell mondanunk, hogy barlagi üledékeink a Riss-Würm jégközi időszaktól a postglaciális végéig terjedő időszakot jelképezik, mely időszaknak ma már fimon részleteit is mindinkább ismerjük. Hogy csak egyet említsek, az Istállóskői-barlangban 1938-ban magam gyűjtötte állat- és növénymaradványok vizsgálata alapján *Sárkány Sándor* kollégámmal a Würm-glaciális ket-téosztó aurignacien-interstadiális is kimutathattuk. Ha pedig a

fauna és a flóra a R-W interglaciális enyhe-mérsékelt éghajlatát, a Würm I. cirbolyafenyős hideg klimáját, az aurignacien-interstadiális enyhe oszcillációját, a Würm II. zord hidegmaximumát valamint a postglaciális időszak fokozatos felmelegedését olyan szépen visszatükrözte, úgy lehetetlen, hogy ez az állat- és növény-társaság a Riss és annál idősebb glaciálisokat és interglaciálisokat, ha ilyenek valóban voltak, — ne mutatná valamikép.

A pleisztocén eljegesedés egyes étappjait éppen ezért hazánkban szerintem nem a glaciális és interglaciális-faunák (utóbbi különben már külföldön is tág fogalom) váltakozásából várhatjuk ill. állapíthatjuk meg, — ilyen hideg-meleg-hideg állattársaságcsere hazánkban, mint arra már több ízben utaltam, nem is mutatható ki, — hanem abból, ha végigkövetjük, hogy az *Elephas meridionalis-trogontherii*, *Coelodonta etruscus-mercki*, *Equus stenorionis-mosbachensis*, *Ursus etruscus-deningeri*-s stb. állattársaság mint változott meg fokról-fokra egész jellegében, hogy végül is a mammutos, gyapjasorrszarvús, barlangimedvés, sőt sarkirókás, lemminges és hófajdos faunákban kulmináljon. Szerény véleményem szerint ez a természetes fejlődési sor többet árul el és hűbb klimagörbét ad, mint sok külföldi, nem élettani alapra felépített elmélet és az azokhoz szabott mesterkéltebb fauna-sorrend. A faunák sorrendjét egykor maga a nagy Természet szabta meg, így minden ettől függetlenül beskatulyázás előbb-utóbb zsákutcába vezet.

Nem véletlen az, hogy a Rissnél idősebb faunák csontmaradványait már nem barlangi üledékekben, hanem terra rossás-hasadékkitöltésekben, vagy egyéb nyílttéri lerakódásokban találjuk. Csak egészen kivételes az az eset, hogy ilyen idősebb állati csontokat is rejt valamely barlang, mint pl. a csákvári Esterházy-barlang és a polgárdii üregek hipparionos faunáját. Sajnos, hatalmas kaviestakaróinknak őslénytani szempontból való kutatása behatóbban még nem indult meg, holott az ópleisztocén lerakódások vizsgálata még majd sok érdekes eredményre vezet.

A magyar barlang- és őslénykutatás egyöntetűségét és szilárdságát nagymértékben támogatja az a tény, hogy eddig még nem akadt magyar barlang- vagy őslénykutató, aki benső meggyőződéssel a polyglacializmus mellett tett volna hitet. A quar-tárkutatás egyéb ágazatainak hazai szakemberei ezzel szemben még ma is a 3 és 11 eljegesedés között ingadoznak.

Az 1. *Elephas meridionalis-Coelodonta etrusca-Equus stenorionis-Ursus etruscus*, 2. *Elephas trogontherii-antiquitatis* — *Coelodonta mercki* — *Equus mosbachensis-Ursus deningeri* és 3. *Elephas primigenius-Coelodonta antiquitatis-Equus przewalskii-Ursus spelaeus* jellemezte időszakokat egy-egy glaciálissal egyeztetni a mai értelemben vett polyglacializmus alapján nem lehet, mert akkor az interglaciálisokra állatélet már egyáltalán nem jutna. Ezek a fejlődési sorok nem az eljegesedés többszöri megismétlődésére vallanak, hanem egy olyan általános, fokozatos lehü-

lés, eljegesedés fázisait tükrözik, amely már a felső pliocénben biológiai hatásaiban is észrevehetően megnyilvánult és amely azután a Würm II.-ben kulminált.

1549—1939! Nagy idő, amely az első, hazánkra vonatkozó barlangadattól a mai problémáktól terhes barlang- és őslénykutatásig eltelt. Hazánk földje csodálatosképen mindig is kitermelte magából azokat a lelkes kutatókat, akik a városi élet minden kényelmét boldogan cserélték fel a Bihar, Bükk, Vértes és Pilis magányos erdőrengetegeivel, hogy esővel, széllel, hideggel és forró napsütéssel dacolva napról-napra nedves barlangok mélyén figyeljék csillogó szemmel a csákányforgatta rögöt.

Régenmúlt idők pogány hajtóereje kell legyen ez bennünk, ami messze túlröpíti valónkat ázsiai őshazánk lidércfényes, csodaszarvas ingoványain, végtelen steppék huj, huj, hajrá-s káprázatán, — hogy 1549-től kezdve hol számban növekedve-esappanva, de sohasem elapadva szívósan gyűjtjük a leleteket-adatokat évről-évre alázatos áldozatokként a Tudomány oltárára.

Ez a szívós erő lehet az, amely a magyar quartárkutatást még szűk trianoni kereteinken belül és mostoha magyar sorsunkon át is mind tisztább és jelentősebb eredményekhez vezérli.

Budapest, 1939. XII. 10.

A HAZAI BARLANGÜGY TÖRVÉNYES RENDEZÉSE.

Irta: *Kadic Ottokár dr.*

Ismét visszanyúlok a mutha, hogy egy bennünket élénken foglalkoztatott fontos hazai barlangügyet a feledés homályából kiemeljek és lapunkban a barlangok iránt érdeklődő nyilvánosság előtt megismertessek. Értem ezalatt a sokat vitatott magyar barlangtörvény és egy állami barlangtani intézmény létesítésének az ügyét. Ha már a sors nem engedte meg, hogy ezeket a fontos kultúrtörökvéseket mi magunk megvalósítsuk, szolgáljon végzett munkánk eredménye az utókornak, egy esetleges hasonló célkitűzésnek, alapul.

A barlangok, tudományos, idegenforgalmi, közgazdasági és honvédelmi jelentőségét az utolsó évtizedekben, majdnem minden barlangokban gazdag európai államban felismerték és barlangügyüket többé-kevésbé intézményesen rendezték.

Ebben a tekintetben a volt Ausztria tett eddig a legtöbbet, amennyiben a világháború után az osztrák szövetségi földművelésügyi minisztériumban barlangreferensi állást szervezett. A minisztérium továbbá a barlangok tudományos kutatására barlangtani intézetet (Speläologisches Institut der Bundeshöhlenkommis-

sion) létesített. A minisztérium fennhatósága alá tartozik az országos barlangügyi bizottság is (Bundeshöhlenkommission), amelyben részben miniszteri főtisztviselők, részben pedig szakférfiak foglalnak helyet. Végül 1929-ben meglett az osztrák barlangtörvény is, az első ilyenirányú törvény Európában.

Allami szolgálatom sorsa úgy hozta, hogy 1929-ben a m. kir. Földtani Intézettől a m. kir. Földművelésügyi Minisztériumba kerültem, ahol az Erdészeti Főosztály keretein belül a „barlangkutatás és természetvédelem“ ügykörrel foglalkoztam. Ezt a kiváló helyzetemet arra iparkodtam felhasználni, hogy az osztrákokhoz hasonlóan, mi magyarok is, barlangügyünket intézményesen rendezzük. Így született meg az alább közlendő barlangtörvénynek tervezete.

A barlangtörvény ügyét a Magyar Barlangkutató Társulat is magáévá tette s erre a célra külön előkészítő bizottságot küldött ki, mely így alakult: elnök lett *Raisz Béla* kúriai bíró, alelnök *Damjanovich Lajos dr.* miniszteri titkár, jegyző *Kadic Ottokár dr.* főgeológus, c. egyetemi tanár, tagok: *Fröhlich Bruno* főerdőtanácsos, *Prém Lóránd dr.* miniszteri titkár és *Keresztes Béla dr.* ügyvéd. A tervezetet megbírálás végett még *Puky Endre dr.* országgyűlési alelnöknek, *de Pottere Gerard* és *Papp Béla* miniszteri tanácsosoknak is elküldtem.

A tervezettel behatóan foglalkoztak és jogi szempontból kiegészítették *Gáyer Gyula dr.* törvényszéki bíró, egyet. m. tanár, *Gebkardt Antal dr.* járásbíró, *Szőnyei Dezső dr.* és *Korányi Károly dr.* ügyvédek. Értékes útbaigazításokkal láttak el az osztrák törvény előkészítői és előterjesztői is, akikkel a nordhauseni vándorgyűlésen személyesen is tárgyalhattam.

Az ilyen széles alapon megfogalmazott és jogi szempontból is alaposan megtárgyalt barlangtörvény-tervezetet Társulatunk 1929. március 14-én tartott választmányi ülésén elfogadta. Ezek után a tervezetet az Erdészeti Főosztály akkori főnökének adtam át, aki kijelentette, hogy az akkori idő nem volt alkalmas arra, hogy azt a miniszter elé terjesszék. A tervezet azóta is ott pihen a nevezett Főosztály irattárában és várja azt az eljövendő alkalmasabb időt, amikor majd a magyar barlangügyet törvényesen rendezni lehet. Mivel erre előreláthatólag nincs kilátás, én viszont ennek az ügynek igen sok időt és erőt szenteltem, talán nem lesz érdektelen, ha — tekintettel az esetleg eljövendő boldogabb időkre — a barlangtörvény tervezetét az alábbiakban megismertetem.

Azóta meglett, az erdőtörvény keretein belül, a magyar természetvédelmi törvény, mely a barlangok védelméről is gondoskodik. A hazai barlangok tulajdonjoga, kutatása és gondozása azonban ebben a törvényben nincs intézményesen rendezve. A természetvédelmi törvény tehát nem pótol egy speciális barlangtörvényt.

Törvénytervezet a barlangok tulajdonjáról, kutatójogáról, védelméről és gondozásáról. valamint egy Országos Barlangtani Intézet létesítéséről.

(Barlangtörvény)

I. A barlangok tulajdonjoga.

1. §. Barlangok a föld színe alatt természetes úton keletkezett üregek. Bányák, pincék, alagútak és hasonló emberi alkotások nem tartoznak a barlangok közé.

2. §. Mint a föld színe alatt levő természeti képződmények a barlangok nem függnék össze a felszíni javakkal, hanem önálló természeti értéket alkotnak.

3. §. A magyar állam területén létező barlangok a magyar állam tulajdonát képezik és a m. kir. földművelésügyi miniszter fennhatósága alá tartoznak.

4. §. Mindazoknak, akik eddig valamely barlangot feltártak, azt különböző építkezésekkel hozzáférhetővé tették, idegenforgalmi szempontból rendezték és kezelték, a befektetett magánvagyonát az állam megtéríti.

5. §. Ha a barlang nyílása magánbirtokon fekszik, a földbirtokos a barlanghoz való hozzájutást az Országos Barlangtani Intézet közegeinek és megbízottainak köteles megengedni.

6. §. Látványos, idegenforgalmi szempontból fontos barlangok nyílásai előtt, vagy a barlang fölött fekvő területeket, szükség esetében, az állam kisajátíthatja.

II. A barlangok kutatójoga.

7. §. Barlangokban, mint állami tulajdonban bármilyen kutatást, különösen ásatást, egyedül az Országos Barlangtani Intézet és az általa megbízott szakemberek végezhetnek.

8. §. Barlangokban gyűjtött és kikészített anyagok első sorban az Országos Barlangtani Intézet múzeumában találhatnak végleges elhelyezést. A gyűjtött anyagok főlegéből egyéb tudományos intézmények, főiskolák és vidéki múzeumok részére sorozatok állíthatók fel.

9. §. Külföldre hazai barlangokban gyűjtött anyagok csak megokolt esetekben és a m. kir. földművelésügyi miniszter engedélyével szállíthatók.

III. Barlangok védelme.

10. §. Barlangok, melyeknek megóvása tudományos, idegenforgalmi, közgazdasági, közegészségi vagy honvédelmi szempontból szükséges, e törvény védelme alá esnek.

11. §. A barlangok védelme elsősorban azok nyílásaira, üregeire és kitöltéseire vonatkozik, szükség esetében a barlanggal összefüggő külső képződményeire is kiterjeszthetők.

12. §. A védelemre érvényes barlangokat az Országos Barlangtani Intézet jelöli ki és erről a m. kir. földművelésügyi miniszternek előterjesztést tesz.

13. §. E törvény védelme alatt álló barlangok állami felügyelet alá kerülnek, őrzésükről elsősorban az Országos Barlangtani Intézet és a kincstári erdőhatóságok, másodsorban a közigazgatási hatóságok gondoskodnak.

14. §. Aki e törvény védelmi rendelkezéseit nem tartja be, kihágást követ el és ezért napi elzárással, vagy P pénzbüntetéssel sujtható.

IV. A barlangok gondozása.

15. §. Idegenforgalmi szempontból fontos barlangok rendezéséről, megőrzéséről és kezeléséről az Országos Barlangtani Intézet gondoskodik.

16. §. Az állami kezelés alatt levő barlangok gondozását és védelmét a m. kir. földművelésügyi miniszter által kinevezett m. kir. gondnokok és barlangőrök végzik.

A gondnokok tisztviselői, a barlangőrök műszaki altiszti minőségben nyernek alkalmazást. Szolgálatukban az Országos Barlangtani Intézet felügyelete alatt állanak.

17. §. Egyesületek, vállalatok és magánosok, ha jelenleg kezelésben tartanak barlangot, azt továbbra is — az állam felügyelete alatt — mindaddig kezelésben tarthatják, amíg az állam azokat saját kezelésébe át nem veszi.

18. §. Az állam egyes esetekben idegenforgalmi rendezés, gondozás és kezelés vagy gazdasági kiaknázás céljából barlangot bérbe is adhat. A barlang védelméről és felügyeletéről azonban ebben az esetben is az állam gondoskodik.

V. Országos Barlangtani Intézet.

19. §. A magyar barlangügy központi szolgálatát a m. kir. földművelésügyi miniszter által jóváhagyott ügyviteli szabályzat alapján az Országos Barlangtani Intézet látja el.

20. §. Ez a törvény kihirdetése napján lép életbe és azt a m. kir. földművelésügyi miniszter hajtja végre.

Indokolás.

A barlangok a föld színe alatt természetes úton legtöbbször a víz chemiai és fizikai hatása folytán keletkezett üregek. Bányák, pincék, alagútak és hasonló a föld színe alatt levő mesterséges üregek nem tartoznak a barlangok közé. Ezek emberi alkotások s ezért majdnem mindegyike törvényileg rendezve van (bányatörvény, pincetörvény, stb.), a barlangok ellenben a természet alkotásai, ezekhez régebben emberi érdek nem fűződött s ezért ügyük kikerülte a jogászok figyelmét. Az utolsó 25 évben azonban ná-

lunk és másutt is a barlangok kutatása hatalmas lendületet vett, mindjobban bebizonyosodott, hogy a barlangok tudományos, idegenforgalmi, közgazdasági, közegészségi és honvédelmi szempontból rendkívül fontos természeti értékek és ezért joggal számíthatnak az ember érdeklődésére.

Mihelyt kitudódik, hogy valamelyik barlang a fent nevezett szempontból fontos, felmerül a birtoklási vágy s ezzel egyidőben a barlangok tulajdonjogi kérdése. Az utóbbi esetben két felfogás lehetséges: 1. A barlangokat felszíni földbirtokok függvényeinek tekintjük s ebben az esetben a felszíni javakra hozott törvények elbírálása alá tartoznak. 2. A barlangokat, mint a föld színe alatt levő természeti képződményeket, a felszíni javaktól függetlenítjük és önálló birtoktárgyaknak tekintjük. Mivel a legtöbb államban külön barlangtörvény hiányzik, érthető, hogy azokban a ritka esetekben, amikor valamely barlang jogi elbírálás alá került, az első felfogás érvényesült. Ez a felfogás azonban számos esetben nem állja meg a helyét. Ott, ahol a barlang nyílása és kiterjedése egyazon földbirtok területén fekszik, a barlang és a terület tulajdonjoga összhangban van. Ott azonban, ahol a barlang nyílása és kiterjedése más-más földbirtokra esik, különösen pedig, ahol nagyobb kiterjedésű barlang fölött több földbirtok fekszik, a szóbanlevő jogi felfogás a legnagyobb nehézségekbe ütközik s amint ezt a Postumiai és Aggteleki barlang esete mutatja, hosszadalmas jogi vitatkozásokhoz, sőt bonyodalmas perekhez vezetnek.

Ezért az újabban alkotott osztrák barlangtörvény és ez a tervezet is a másik felfogást fogadja el, mely a barlangokat mint a föld színe alatt levő természeti képződményeket elválasztja a felszíni javaktól és mint önálló birtoktárgyakat külön kezeli, területüket felméri és telekkönyvezeti. Észszerint a barlangok új birtoklási fogalmat alkotnak, amelyekre a jelenlegi törvények nem vonatkozathatók s ezért szükséges, hogy azok jogi viszonyát külön törvényben rendezzük. E törvény szerint a barlangok olyan javak, amelyek jelenleg senkinek a tulajdonában nincsenek, tehát az állam tulajdonát képezik. Ez a felfogás annál is inkább elfogadható, mert senkinek az érdekébe nem ütközik. A felszíni földterületek és a barlangok közé ugyanis legtöbbször olyan vastag közetréteg ékelődik, hogy a felszínen és a föld mélyében levő barlangokban történő esetleges műszaki munkálatok (a bányászkodás kivételével) egymást nem zavarják és egymástól egészen függetlenül történnek. Ezt a felfogást fejezi ki a tervezet 1. és 2. §-a.

Minthogy a barlangok a fentebbi felfogás szerint új birtokfogalmat jelentenek, amelyek ebben a tervezetben egységesen rendezhetők, legcélszerűbb, ha a magyar államterületen eddig ismert és ezentúl felfedezendő barlangokat, mint eddig senki tulajdonát nem képező természeti javakat, a magyar állam tulajdonának tekintjük (3. §.). Ez annál is inkább kívánatos, mert számos barlang a tudomány szempontjából rendkívül becses tárgyakat rejt s ezek rendszeres és szakszerű begyűjtését legcélszerűbben az állam esz-

közölheti. Ez a rendelkezés a magántulajdonjogba sem ütközhetik, mert a barlangok, a fenti felfogás szerint, egészen új birtoktárgyakat jelentenek. Mindazok, akik jelenleg barlangot valamely alakban birtokban tartanak és kezelnek, a fenti felfogás szerint, nem tulajdonosai annak a barlangnak.

Fennáll most néhány olyan eset, ahol hazai barlangot egyesületek és magánosok némileg máris rendeztek és a barlangba magánvagyonot befektettek. A méltányosság úgy kívánja, hogy ilyen esetben az állam a barlang átvétele alkalmával az illetőnek a befektetett magánvagyonot megtérítse. Minthogy eddig barlangrendezés alig történt s ebben a néhány esetben is a rendezés állami segélyből vagy közadakozásból történt, az államnak nem kell majd nagyobb áldozatokat hozni (4. §.)

Fennáll továbbá az az eset, hogy az állam tulajdonában levő barlang magánterületre nyílik s így csak a tulajdonos hozzájárulásával közelíthető meg. Ilyen esetben a tulajdonos tulajdonjogának tiszteletbentartása mellett mégis lehetővé kell tenni, hogy az Országos Barlangtani Intézet tagjainak és megbízottjainak a barlang kutatása, rendezése vagy gazdasági kiaknázása esetében az hozzáférhető legyen. Ilyen esetben a tulajdonos mindenkor értesítendő (5. §.)

Fennáll végül az az eset is, hogy az állam vagy a bérlő valamely magánterületen fekvő barlangot idegenforgalmi szempontból rendezni kíván s evégből a barlang előtt, vagy fölötté fekvő földterületre szüksége van. Ilyen esetben a tervezet gondoskodik arról, hogy a közérdekből történő barlangrendezés céljaira az állam a szükséges területeket kisajátíthassa (6. §.)

A törvényjavaslat a barlangok kutatójogával is foglalkozik. Minthogy a barlangok és kitöltésükben rejlő tudományos szempontból fontos anyagok az állam tulajdonát képezik, a barlangok kutatása, különösen pedig azok ásatása olyan munka, amely a legnagyobb körültekintéssel és tudományos felkészültséggel kell, hogy történjen, ezért szükséges, hogy a barlangok kutatójogát korlátozzuk, illetve szabályozzuk. A tervezet ebben a tekintetben olyképen rendelkezik, hogy barlangokban, mint állami tulajdonban, bármilyen kutatást, különösen ásatást egyedül az Országos Barlangtani Intézet közegei és megbízottai végezhetnek (7. §.). Ez a rendelkezés nem akadályozza a szakemberek barlangkutató munkáját, nem akasztja meg a tudományos haladást. Ennek a rendelkezésnek egyedüli célja, hogy szabályozza ezt a kényes és fontos tudományos munkát és kizárja a dilettáns kutatás lehetőségét.

A bárki által gyűjtött tudományos anyag az állam tulajdona, kikészítése és tudományos feldolgozása legegyszerűbben az Országos Barlangtani Intézetben történik, de történhet más tudományos intézetben is. A kikészített és feldolgozott anyag első sorban a nevezett intézet múzeumában, másodsorban egyéb erre hivatott gyűjteményekben találnak végleges elhelyezést. Az anyag

főlegéből főiskolák és vidéki múzeumok részére sorozatok állíthatók fel (8. §.). Ennek az intézkedésnek az a célja, hogy a hazai barlangokból kikerülő tudományos anyagnak színe-java az erre legilletékesebb barlangtani múzeumba kerüljön, másodsorban a feldolgozott, meghatározott anyagból egyéb gyűjteményeknek is jusson. A törvénytervezet továbbá a külföldnek szánt anyag kivitelét is szabályozza (9. §.).

A barlangok védelme azok egész kiterjedésére, szükség esetében az üreggel összefüggő külső képződményekre is kiterjed. Hogy valamely szempontból melyik barlang fontos és védelemre méltó, azt az Országos Barlangtani Intézet állapítja meg és erre vonatkozó szakvéleményét a földművelésügyi miniszter elé terjeszti.

A barlangok állami védelme és gondozása főleg abban állana, hogy a védelemre érdemes barlangot őriztetjük, látványos barlangjainkat idegenforgalmi szempontból rendezzük és állami kezelésbe vesszük. Ezt a feladatot utóbbi esetben m. kir. gondnokok és barlangőrök végzik, egyébként kincstári erdőterületeken az erdőhatóságok, más területeken pedig a közigazgatási hatóságok teljesítik.

Végül az a kérdés merül fel, hogy a barlangok ügye melyik minisztérium illetékességéhez tartozik. Ausztriában, ahol a szövetségi országgyűlés barlangtörvényt fogadott el, a barlangügy a szövetségi mező- és erdőgazdasági minisztérium fennhatósága alá tartozik. Nálunk 1906-tól kezdődőleg a barlangok ügyével a m. kir. Földtani Intézet, társadalmi alapon pedig a Magyar Barlangkutató Társulat foglalkozik. A barlangügy a természetvédelem révén az 1923:XBIII. t.c. alapján a m. kir. földművelésügyi minisztérium erdészeti főosztálya ügykörébe tartozik. E szolgálati ágazat kebelében találhatóak ugyanis azok a szakemberek, akik a barlangügy szolgálatában felmerülő műszaki, igazgatási, kezelési és egyéb teendők tekintetében a követelményeknek a legjobban megfelellhetnek.

A törvénytervezet utolsó fejezete egy a m. kir. földművelésügyi minisztérium fennhatósága alá tartozó állami barlangkutató szerv, az Országos Barlangtani Intézet létesítésével foglalkozik. Ennek a szervnek az a feladata, hogy egyrészt a törvénytervezetben foglalt rendelkezéseket, mint állami hivatal az erdőhatóságokkal és közigazgatási hatóságokkal együtt végrehajtsa, másrészt a hazai barlangok tudományos kutatásával, a barlangokban rejlő, tudományos szempontból fontos anyagok begyűjtésével és muzeális felállításával foglalkozzék. Mindezt egy a kísérletügyi intézetek mintájára szervezendő „Országos Barlangtani Intézet” létesítésével érhetjük el leginkább (19. §.). Ennek az intézetnek a szervezetét egy a m. kir. földművelésügyi miniszter által jóváhagyott ügyviteli szabályzat állapítja meg.

A fentebbiekből kitűnik, hogy a barlangok tudományos, idegenforgalmi, közgazdasági, közegészségi és honvédelmi szempont-

ból mennyire fontosak s ezért megérdemlik, hogy az állam velük behatóan foglalkozzon, védelmükről gondoskodjon, tulajdon- és kutatójogukat szabályozza és a barlangügy országos intézésére állami barlangkutató szervet létesítsen.

A barlangokat a legrégebb időktől kezdve emberek és állatok keresték fel és lakóhelyül használták. Gyakran megtörtént, hogy a barlangot lakó emberek és állatok itt elpusztultak, csontmaradványaik pedig a barlang kitöltésének rétegeiben máig megmaradtak. Az ember ezenkívül még az elkallódott kultúra tárgyait is a barlangban hagyta. Mindebből következik, hogy a barlangok őslénytani, ősembertani és ősrégészeti szempontból a tudománynak valóságos kincses-bányái. Vannak azután olyan állati és növényi fajok, amelyek még ma is barlangokban laknak, ezeknek szervezete az örök sötétséghez alkalmazkodva megváltozott s mint helyi specialitások és ritkaságok a legértékesebb hazai természeti emlékek közé tartoznak. A barlangok mint földtani és földrajzi tünemények más tudományos szempontból is érdekesek s ezért érdemes, hogy velük behatóan foglalkozzunk.

Vannak barlangok, amelyek nagy kiterjedésüknél, gazdag cseppkőves díszítésüknél vagy jégképződményüknél fogva nemcsak a szakembert, hanem a művelt nagyközönséget is érdeklik. Az ilyen barlangok elsőrangú természeti látványosságok s ezért turisták előszeretettel keresik fel. Ezek a barlangok idegenforgalmi szempontból rendkívül fontosak és annak a helynek és környéknek, ahol vannak, ha helyesen kezelik, valóságos jólétet jelentenek. Ebben a tekintetben utalunk az Eisriesenwelt, Riesseneishöhle, Mammothhöhle, Lurhöhle és más alpesi óriásbarlangra, továbbá a harzvidéki Heimkehle, Barbarossahöhle, Hermanshöhle, Baumanshöhle és végül az adelsbergi Postumia-barlangra, amely barlangok rendezésük folytán gazdaggá tették mindazokat, akik rendezésükre vállalkoztak és fellendítették mindazokat a községeket, amelyek ezekhez a barlangokhoz közel vannak.

Közgazdasági szempontból azok a barlangok fontosak, melyek trágyaanyagokat, nevezetesen foszfátokat és nitrátokat tartalmaznak. Ilyen barlangok a csoklovinai Cholnoky-barlang és a mixnitszi Drachenhöhle. Utóbbinak kiaknázása és trágyaanyagának feldolgozása és hasznosítása egészen különleges iparágat teremtett.

Közegészségi szempontból olyan barlangok jönnek tekintetbe, amelyekben átfolyó vagy kifolyó víz van. Az ilyen barlangok különösen víztelen, karsztos területeken fontosak, ahol vízellátás szempontjából valóságos áldást jelentenek a környező népnek, de némely fertőző betegségeknel (tifusz, kolera) is nagy szerepet játszanak.

A barlangok végül honvédelmi szempontból is igen fontosak lehetnek, különösen, ha az ország határán vannak, mert légitámadás esetében a közeli lakosságnak és a katonaságnak oltalmat nyújtanak.

Ezek után felmerül a kérdés, vajjon a csonkaországnak vannak-e számbavehető barlangjai s ezek megérdemlik-e, hogy az állam ezekre anyagi áldozatot hozzon.

Magyarország eredeti alakjában barlangok szempontjából Európa egyik legnevezetesebb országa. Igaz, hogy a megcsönkítés következtében legjelentékenyebb barlangvidékeinket elvesztettük, de így is még mindig sok jelentős barlangunk maradt meg.

Megmaradt elsősorban a gömör-tornai karsztos vidék szégye, az Aggteleki barlanggal. Ez Európa egyik legnevezetesebb barlangja, mely nagyságánál, szépségénél, cseppkőképződményeinél, állatvilágánál, őslénytani, ősrégészeti és vízrajzi jelentőségénél fogva bármelyik európai barlanggal versenyezhet. A Magyar Barlangkutató Társulat és a Magyarországi Kárpát Egyesület évek óta sokat fáradoztak azon, hogy ezt a nagyszerű barlangot, a világ egyik legesodásabb természeti emlékét elhanyagolt állapotából kiemelje, tudományosan kutassa, túristai szempontból rendezze, gondozásába vegye és az idegenforgalom szolgálatába állítsa. Ebben a tárgyban az összes érdekelték memorandummal fordultak a kormányhoz.

A második megmaradt nevezetes hazai barlangvidékünk a Bükk-hegység, ahol 1906-óta folynak a tudományos kutatások. Az itt végzett ásatások, nevezetesen a Szeleta-, Balla-, Herman-, Kecske-, Háromkúti- és Istállóskői-barlangban, továbbá a Büdöspesztben és a Puszkaporosi kőfülkében végzett rendszeres ásatások annyi őslénytani és ősrégészeti anyagot szolgáltatottak, hogy ebből egy múzeumi terem telne meg.

Hasonló jelentőségűek a dunántúli barlangok is, nevezetesen a Budai-hegységben a Plávölgyi-, Solymári- és a Remete-barlang, a Pilisben a Kiskevélyi-barlang és a Pilisszántói kőfülke, a Gerecsében a Jankovich- és a Pisznice-barlang, a Vértesben a Szelim-barlang és a csákvári Esterházy-barlang, a Bakonyban az Odvaskői-, Szentgáli- és Tapoleai-barlang s végül a Mecsekben az Abaligeti- és Mánfai-barlang.

Mindezeknek és még sok más barlangnak a tudományos kutatása, rendezése, gondozása és védelmezése elsőrendű nemzeti érdek. A magyar állam minden irányban, nagy anyagi áldozatokkal kutat természeti kincsek után. Barlangjaink olyan természeti kincsek, amelyeket nem kell felfedezni, mert itt vannak, ismerjük őket, csak kézbe kell venni őket, egy kis áldozattal rendbehozni s azok feltétlenül jövedelmzeni fognak. Ausztriában, Németországban, Olaszországban és mindenütt, ahol barlangot idegenforgalmi szempontból rendeztek, minden egyes esetben a vállalkozás sikerült, a rendezett barlang úgy a vállalkozónak, mint a környező lakosságnak jövedelmet és jólétet hozott. Kétségtelen tehát, hogy a mi látványos barlangjaink is kellő rendezés után az államnak jövedelmzeni fognak. Esetleg annyi jövedelmet hoznak, hogy a befektetett állami vagyon hamarosan megtérül és a magyarországi barlangok állami fenntartásának, továbbfejlesztésének és kutatá-

sának költségeit is fedezni fogják. Csak a kezdet nehéz, mert az első években az államnak feltétlenül nagyobb anyagi áldozatot kell majd hozni. Mielőtt azonban az állam ilyen áldozatokat hozna, szükséges, hogy barlangügyünket törvényesen rendezzük s ezzel barlangkutató törekvéseinknek szilárd alapot teremtsünk. Ez a célja ennek a törvénytervezetnek, amelyet mindazoknak a köröknek, amelyek illetékesek lesznek ezzel foglalkozni, szíves figyelmébe ajánljuk.

BARLANGKUTATÓ EGYESÜLETEK KÖZLEMÉNYEI.

A Magyar Barlangkutató Társulat 1939 április 25-én *Cholnoky Jenő* dr. elnöklése alatt *szakülést* tartott, amelyen két előadás hangzott el.

Peregi István dr. ismerteti a *Kecske-barlangban* eddig történt kutatások történetét és beszámol az 1938. évben végzett saját kutatásairól. Az első, aki a barlangot tudományos szempontból felkereste, *Szendrei János* dr. volt. „Miskolc város története és egyetemes földrajza“ c. művében említi, hogy a barlang 1874-ben 20–25 öl hosszúságban volt járható, ő azonban legalább is 86 m hosszúnak tartja. Ismerteti a barlang fekvését és a talált régiségeket. *Madarász Gyula* 1894-ben denevéreket gyűjtött benne. 1891–1906 között *Herman Ottó* gyűjtött itt pókokat. 1906-ban *Papp Károly* látogatta meg a Kecskebarlangot s róla több fényképet készített; becslése szerint a barlang 142 m hosszú. 1906–1930 között *Kadic Ottokár* dr. négy ízben ásatott ebben a barlangban és teljesen kiaknázta a benne rejlő neolitikus bükki kultúrát képviselő pompás agyagipar maradványait. 1920. év körül itt jártak *Biró Lajos* és *Diener Hugó*, ahol denevéreken élősködő atkákat gyűjtöttek. *Bokor Elemér* dr. 1924-től kezdve négy éven át járt ide rendszeresen állatokat gyűjteni. 1924. évben *Gebhardt Antal* dr. társaságában itt fedezte fel a *Duvalites Gebhardtii* nevű vakbogarat és 1925-ben felmérte a barlangot 330-ig; elkészítette 1:100 méretű alaprajzát és szelvényeit. Gyűjtéséből előadó 17 meghatározott és több meghatározatlan fajt talált a Magyar Nemzeti Múzeum Állattárában. *Schönviszky László* 1920–1931 között évenként többször kereste fel a Kecskebarlangot, azt fényképezte, benne gyűjtéseket, hőmérsékleti és nedvességi méréseket eszközölt, végül pedig felmérte a barlang végső, addig ismeretlen, 64 m hosszú szakaszát. 1927-ben, a barlangkutató kongresszus alkalmával, a barlangot végigjárták *Bock Hermann* és *Cramer Helmut* német barlangkutatók s a benne észlelt geomorfológiai viszonyokról külön értekezletben számoltak be (*Mitteilungen über Höhlen- und Karstforschung*, 1929. évf.). *Véghelyi Lajos* dr. 1922-ben denevéreket gyűjtött benne (*Miniopterus Schreibersii*). Ezen *Dudich Endre* — ki maga is járt a barlangban — két denevéreget talált (*Nycteribia Schmidli* és *Penicilidia Conspicua*), utóbbin pedig a *Helminthophana Nycteribiae* nevű gombát. 1933-ban itt járt *Kolosváry Gábor* dr. is, aki ez alkalommal négy barlangi állatfajt gyűjtött. *Schréter Zoltán* dr. 1935. évben kőületek alapján kimutatta, hogy a Kecske-barlang közege *alsó triasz kori mészkő*. *Vásárhelyi Ist-*

ván 1933-ban itt 16 gerinces állatfajt állapított meg. *Sebős Károly* 1931-ben többször járt ebben a barlangban s benne hőmérsékleti és nedvességi méréseket eszközölt. Az eddig végzett kutatások a Kecske-barlangban összesen 45 állat- és növényfajt eredményeztek.

Peregi István dr. 1937. évben kereste fel először a barlangot s *Dudich Endre* dr. tanácsára elhatározta, hogy azt egy éven át havonként felkeresi és módszeres vizsgálatokat végez benne. Ez 1938-ban történt, amikor összesen 56 napot töltött a barlangban. Ez idő alatt vizsgálat tárgyává tette a barlang belső tartalmát, a fényt, a talajt, kőzetét, hőmérsékletét, abszolút és relatív nedvességét, a légáramlást, a benne levő vizeket, a táplálkozás biológiai viszonyait, az izolációt és 12-havi gyűjtésnek állat- növényvilágát, sok esetben specialisták támogatásával. Mikroklímás berendezkedést létesített, sixek talaj és vízi hőmérők, termográf, párolgásmérők szakaszonkénti beállításával; ezen kívül kisebb kémiai laboratóriumot rendezett be, a feltétlenül helyben eszközzendő laboratóriumi munkálatok elvégzésére. A hozott anyag vizsgálatát, részben a földtani, részben közegészségtani intézet végezte, illetve végzi. Sok táblázat, grafikont, rajzot és fényképet nyújt. Felkutatta a bictópokat, összeállította azok biocönózisét, osztályozta a barlang növény- és állatvilágát. Végül múlt év október havában a 34-pontnál, a barlang sziklás fenekét, keresve a sziklás fenék fölött, sárga mészkőtörmelékes agyagban egy *Bos* sp. állkapocs-töredéket és faszinet gyűjtött.

2. *Kerekes József* dr.: „Adatok a forrás- és színvölgyi barlangok kialakulás-történetéhez“ című előadásában bevezetésképpen körvonalazza a Bükk-hegység földtani kialakulását, azután először a színvölgyi barlangokat ismerteti. A *Diósgyőri barlang* az utolsó jégkor előtt oldódott ki a Diósgyőri medence harmadkori üledékeinek a határán, triász kori mészkőben. A *Puskaporosi szurdok barlangjai* — a Herman Ottó-barlang kivételével, — jellegzetes parti barlangok, ezeket az eróziós — és nem beszakadt barlangi eredetű — sziklaszorosban átfutó patak oldalozó eróziója, ill. korróziója vájt ki. Koruk a pleisztocén idejére tehető.

A lillafüredi *Szent István-barlang* egy hétig tartó alapos tanulmányozása után, előadó megállapítja, hogy a barlang ma járható része merőben különbözik barlangjaink zömétől, amennyiben a közethasadékokon átszivárgó, vagy esurgó vizek oldóhatása végezte az üregrendszer kialakítását, valószínűleg a levantei-ópleisztocén időben. A würmeljegesedést bevezető időbe tehető a mai barlangtermek üregeinek jó részét létrehozó sziklaomlások megtörténte. Ezt, a barlang üregeit részben kitöltő nagytömegű, a külvilágról behuzódó agyagos lejtőtörmelék felhalmozódása követi. A jégkor befejeztét agyagtömegek beiszapolódása jelzi. Ezek tömik el a vízjáratokat és okozzák a barlangtermeket magasan kitöltő tavak felduzzadását. A jelenkoreleji esapadékos fenyőnyír korszak erős eseppköképződése óta viszonylag száraz a barlang napjainkig. A barlangrendszer végeredményben tektonikusan preformált karsztvízhálózat, kialakulásánál indokolatlan hévvizek és forró gázok-gőzök üregkioldó működését (*Pávai-Vajna*) feltételeznünk.

A színvölgyi barlangok után a Forrás-völgy karsztjelenségeit

mutatja be az előadó. A Felsőforrás fölött, levantei szintén oldódott ki a *Forrásvölgyi barlang*, nyilván a hegység e része dolináival egyidőben. Alatta az ópleisztocénkori forrásbarlangok üregeit is megtaláljuk. A völgy legérdekesebb barlangjai a legalsó mészkőszorosra nyílnak. A Királykuti szoros levantei oldalsó forrásbarlangja a *Büdöspest* ürege. Alatta minden bizonnyal az ópleisztocén korban alakult ki a *Királykuti zomboly* nyelőbarlangjának oldással kitágított hasadékrendszere. Ennek a barlangnak a kialakulásfázisai a Szent István-barlangéival teljesen egybehangzóak. A városi terraszok szintjében oldódott ki végül a hegység legnagyobb, 400 m hosszúságú, ma is aktív patakos terraszbarlangja, a *Kecske-barlang*. Kialakulás menetében szintén hangsúlyozottan, de az előbbiektől eltérő helyzetének megfelelően némiképpen módosultan jelennek meg a környékbéli barlangok szakaszos fejlődési stádiumai.

Előadása végén azt a meggyőződését fejezte ki az előadó, hogy a barlangok üregképző erői között a korrózió hatása föltétlenül messze meghaladja az erózióét.

A Pannónia Turista-Egyesület Barlangkutató Szakosztály 1939. évi május hó 25-én *Silberer Nándor* elnöklése alatt *választmányi ülést* tartott a következő tárgysorozattal.

Schmitz Nándor titkár jelenti, hogy a Szakosztály Budapest székesfőváros polgármesteréhez fordult azzal a kéréssel, hogy a székesfővárosi kertészet juttasson nagyszámú faesemetét és mészkősziklát kedvelő növényeket arra a célra, hogy a teljesen elhanyagolt, kopár bányaudvart befásítsák és sziklanövényekkel beültessék.

Csernyák Béla pénztáros jelentést tesz a Szakosztálynak januárius 1-től május 25-ig terjedő időre szóló pénzforgalmáról. A Választmány abban állapodott meg, hogy az eddigi óvatos takarékosági rendszert továbbra is változatlanul követi, a pénzkezelést pedig leegyszerűsíti és áttekinthetőbbé teszi.

Elnök jelenti, hogy a barlang bérletének meghosszabbítása tárgyában eljár a Salgótarjáni Kőszénbánya R. T.-nél s ott *Erdélyi Sándor* dr. cégvezetővel tárgyalva, további 10 évi bérletviszonyt sikerült kötnie a jelenleg érvényben levő megállapodás feltételei mellett.

Elnök felolvassa annak az új megállapodásnak a szövegét, amelyet *Bagyura Iloná*-val, mint a barlangi klubházak megbízottjával megkötni, illetve megújítani készülnek. Nevezett bizonyos teendők elvégzése fejében továbbra is ingyenlakást élvezne az egyik épületben.

Elnök ismerteti a Szakosztály és a Magyar Barlangkutató Társulat között régóta fennálló bensőséges jóviszonyt s megállapítja, hogy a Társulatnak az a törekvése, miszerint a turistai barlangkutató ügyét egységes elvek szerint összpontosítsa, a Szakosztálynál már régóta fennáll. A Választmány elhatározza, hogy átiratban felkéri a Társulatot, hogy biztonsági szempontból vizsgálja meg a Pálvölgyi barlangnak azon szakaszait, amelyeket a közönség látogatja és állítsa ki a közben összegyűlt barlangvonatkozású tárgyakat az elkészített két új szekrényben.

Schmitz Nándor.

BARLANGVILÁG

(HÖHLENWELT)

BAND IX.

1939.

HEFT 4.

POPULÄRWISSENSCHAFTLICHE FACHZEITSCHRIFT.
HERAUSGEGEBEN VON DER
UNGARISCHEN SPELÄOLOGISCHEN GESELLSCHAFT
REDIGIERT VON OTTOKAR KADIC.

DAS LEBEN UNTER DER PESKÖHÖHLE.

Von Frau Prof. Dr. *O. Kadie.*

Die Erforschung der Höhlen, insbesondere deren Ausgrabung darf nicht bloss als eine schablonmässige technische Arbeit angesehen werden. Die in den Höhlen vor sich gehenden Untersuchungen sind vielmehr solche hochinteressante wissenschaftliche Unternehmungen, die mit einem innigsten Zusammenleben mit der Natur aufs Engste verknüpft sind.

Die in der Szeletahöhle, Puskaporoser Felsnische, Hermanshöhle, Büdöspest, in der Mussolinihöhle und endlich in der Pesköhöhle vor sich gegangenen Forschungen, waren nicht nur für meinen Mann, dem Forscher, sondern auch für mich, die an allen diesen Forschungen als Mithelfer teilgenommen habe, unvergessliche Erlebnisse, die schönsten Erinnerungen unseres Lebens.

Von den erwähnten Höhlenforschungen hat sich vielleicht keine so sehr in unsere Erinnerung geprägt, wie jene, die wir im laufenden Jahr in der Pesköhöhle erlebt haben. Weit vom Lärm der Hauptstadt, befreit von den alltäglichen Sorgen, zogen wir den 1. Juli in die Wildnis des Bükkgebirges, wo wir mit drei Arbeitern, in der Pesköhöhle grabend, in einem primitiven Jagdhaus einen ganzen Monat verbracht haben.

Im ungarischen Text dieses Aufsatzes schildere ich in Wort Bild und Vers die Schönheiten unseres hier verbrachten Nomadenlebens. Das hochinteressante Verfahren bei den Grabungen in der Höhle und das freie Leben im Jagdhaus, inmitten eines Urwaldes, neben einem rauschenden Bächlein und einer Quelle, die bunte Vegetation und die Wildtiere der Umgebung, bilden den Stoff dieses Aufsatzes.

1549—1939.

Von Frau Dr. *M. Mottl*.

Im Jahre 1549 erschien der erste auf Ungarn sich beziehende höhlenkundliche Aufsatz von *Werner*: „De admirandis Hungariae aquis hypomnematation“. In den nachfolgenden Jahrhunderten und Dezennien erschienen nur ausnahmsweise Schriften über Höhlen, meist mit mehrweniger phantastischem Inhalt. Ernstere Höhlenbeschreibungen und Höhlenvermessungen beginnen am Anfang der achtziger Jahren, systematische Höhlengrabungen erst seit 1906 mit der Erforschung der Szeleta- und Balla Höhle. Seither haben wir in einer ganzen Reihe von Höhlen des Bükk-, Pilis-, Gerecse- und Vértesgebirges systematische Grabungen bewerkstelligt und damit ein sehr reiches wissenschaftliches Material gesammelt. Das Studium dieses Materials brachte dann auch das erwünschte Licht in die stratigraphischen und klimatischen Verhältnisse des Quartärs.

Die positiven Grundlagen unserer exakten Höhlenforschungen stehen felsenfest inmitten der verschiedenen polyglazialen Anschauungen. Wir sind der Überzeugung, dass unser Vaterland, als periglaziales Gebiet, grosszügige Angaben vielmehr liefern vermag, als die Vereisungszentren mit ihren feinen, verwirrenden Nuancen.

Wenn wir zu unseren Studien als Mittelweg die klassische Einteilung von *Penck-Brückner* als Grundlage annehmen, dann können wir sagen, dass unsere Höhlenfüllungen einer Zeitdauer entsprechen, die vom Anfang der Riss-Würm Interglazialperiode bis zum Ende des Postglazials dauerte. Die noch älteren pleistozänen Perioden finden wir nicht mehr in Höhlenablagerungen auf, sondern durch Funden aus mächtigen fluviatilen Schotterablagerungen, aus Spaltausfüllungen und aus anderen Sedimenten des offenen Vorlandes vertreten. Statt des mehrmalig sich wiederholenden Vereisungsphänomen widerspiegelt unsere Fauna vielmehr einen derartigen natürlichen Entwicklungsgang, der auf eine allmähliche periodisch vorrückende allgemeine Abkühlung vom warmen Prägiazial zum kalten Glazial hinweist.

GESETZLICHE REGELUNG DES UNGARISCHEN HÖHLENWESENS.

Von Prof. Dr. *O. Kadie*.

Als ich im Jahre 1939 aus dienstlichen Rücksichten auf ein Jahr dem kgl. ung. Ackerbauministerium zugeteilt wurde, suchte ich diese günstige Gelegenheit zur Verfassung eines ungraischen Höhlengesetzes auszunützen. Meine diesbezüglichen Bemühungen erleichterte der Umstand, dass zur gleichen Zeit der Nationalrat in Österreich ein solches Gesetz schon angenommen hat.

Das von mir verfasste ungarische Höhlengesetz erstreckt sich auf das Eigentumsrecht, das Forschungsrecht, auf den Schutz und die Verwaltung der Höhlen, sowie auf die Gründung eines Höhleninstitutes.

Bezüglich des Eigentumsrechtes herrscht im vorliegenden Gesetzantrag die Auffassung, dass die Höhlen, als unterirdische Naturobjekte, mit den oberirdischen Gütern nichts zu tun haben, somit als selbständige Eigentumsobjekte behandelt werden müssen. In diesem Sinne bilden die Höhlen einen neuen Eigentumsbegriff, auf welchen sich die gegenwärtigen Gesetze nicht beziehen, deswegen ist es notwendig, dass deren rechtliche Beziehungen durch ein neues Gesetz geordnet werden.

Laut dieser Auffassung sind die Höhlen solche Güter, die gegenwärtig niemanden gehören, sie sind demzufolge staatliches Eigentum. Es ist diese Verfügung des Gesetzes umso mehr wichtig, da ja der Staat am meisten berechtigt ist sich mit den Höhlen zu befassen, diese in wissenschaftlicher, fremdenverkehrlicher und wirtschaftlicher Richtung auszuwerten.

Diese Verfügung des Gesetzes berührt niemanden seine Interessensphären, sie tangiert auch niemanden sein Privateigentum, weil die Höhlen, laut obiger Auffassung, ganz neue Eigentumsobjekte bedeuten. Alle jene, die gegenwärtig im Besitze irgend einer Höhle sind, sind nach dem Gesagten nicht Eigentümer der Höhle.

Nun gibt es einige Fälle, in welchen Vereine und Private Höhlen teilweise geordnet haben. In solchen Fällen muss der Staat bei der Übernahme die investierten Auslagen ersetzen. Dort, wo die Höhle auf privatem Besitze mündet, ist der Eigentümer verpflichtet dem Staat, bei der Auswertung, die Höhle zugänglich zu machen. Will der Staat eine auf Privatbesitz liegende Höhle in fremdenverkehrlicher Richtung ordnen, so kann dass oberflächliche Gebiet der Höhle enteignet werden.

Zu wissenschaftlichen Grabungen, Aufschlussarbeiten und anderen Veränderungen in Höhlen ist ausschliesslich der Staat berechtigt. Auch das in Höhlen gesammelte wissenschaftliche Material ist staatliches Eigentum. Die Grabungen und die wissenschaftliche Bearbeitung und Publikation der gesammelten Objekte geschieht seitens der gründenden Speläologischen Landesanstalt. Wissenschaftliches Material kann bloss auf Genehmigung des kgl. ung. Ackerbauministers dem Ausland abgegeben werden.

Ein besonderes Kapitel des Gesetzes befasst sich mit dem Schutz der Höhlen. Letzterer wird seitens des Staates durch Forst — und Verwaltungsbehörden ausgeübt. Sehenswürdige Höhlen werden geordnet und durch staatliche Höhlen-Beamten und Führer verwaltet.

Das Höhlenwesen in Ungarn gehört in die Kompetenz des kgl. ung. Ackerbauministeriums. Diesem Ministerium wäre untergeordnet auch die Ungarische Speläologische Landesanstalt.

Budapest székesfőváros legrégebb és legjobban berendezett
barlangja a
Pannonia Turista Egyesület Barlangkutató Szakosztálya
kezelésében levő

Pálvölgyi barlang

Megtekinthető minden vásár- és ünnepnap reggel 9 órától este 6
óráig. Előzetes bejelentésre bármikor.

Megközelíthető villamoson az újlaki templomig, innen félórai gya-
loglással a Szépvölgyi úton. A Pálffy-tértől a Csatárka-útig a 29-es
autobusszal.

A Magyar Turista Szövetség igazolt tagjai csoportos látogatás ese-
tében kedvezményben részesülnek.

II., Szépvölgyi-út 162. sz.

Telefon: 150—438.

Sziklamászó turisták figyelmébe ajánljuk a
Budapesti Turista Egyesület kezelésében levő

Solymári barlangot

Megközelíthető Solymárról és Nagykovácsról.

Jegyek és barlangi öltöny a barlang alatti menedékházban
válthatók.

Ellátás a közeli zsíroshegyi menedékházban.

Közelebbi felvilágosítást ad: **JELLINEK JÁNOS** VI., Király-utca 16.

Most jelent meg csinosan kiállított különlenyomatok alakjában:

**Kadic Ottokár: Mit kell tudnunk
a barlangokról?**

című népszerű dolgozata.

A füzet rövid fejezetekben, könnyen érthető modorban ismer-
teti a barlangtan összes elméleti és gyakorlati feladatait külö-
nös tekintettel a hazai barlangkutató viszonyokra.

A füzet ára 1 pengő.
Turisták és a tanuló ifjúság
megszerezhetik 50 fillérért.

Kapható a Várhegyi barlang
gondnokságánál.
Budapest, I., Szentháromság-u. 2.

14-85

Dánn Hugó

vasáru nagykereskedő
B U D A P E S T

II., Margit-krt. 8.
Telefon : 151—634.

I., Alkotás-utca 9.
Telefon : 358—090.

A Magyar Barlangkutató Társulat szállítója.

Ajánlja raktárról az összes háztartási és turista cikkeket, kályhákat, tűzhelyeket, építkezési anyagokat, szerszámokat és kerítésfonatokat,

Weiss Manfréd, Csepel-kerékpár és varrógép lerakat.

Will Antal

építési anyag kereskedő

A Magyar Barlangkutató Társulat szállítója.

Telep és iroda :
Budapest, II., Fő-utca 62. (Csalogány-u. sarok).
Telefon : 151—865.

BARLANGKUTATÁS

Magyar és német nyelven megjelenő tudományos folyóirat.

Kiadja a Magyar Barlangkutató Társulat.
Teljes sorozat (I—XV. köt. 1913—1927) ára P. 100.—
Hiányos sorozat (hiányzik a II. köt. 2. füzet) ára P. 50.—
Egyes füzet ára P. 1.—
Most jelent meg a XVI. kötet 1. füzete.
A II. köt. 2. füzetét Társulatunk P. 10.—ért visszaveszi.

Felelős kiadó és szerkesztő: Kadlic O. dr.
Nyomta a Mérnökök Nyomdája, Budapest. 6150. (1940. I.)